

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasiło

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 7.

Ljubljana, 1. mal. travna 1892.

XXXII. leto.

Vsebina: J. Ravnikar — Litija: Jan Amos Komenski. — I. K. — Trb.: Na katerih berilih II. in III. čitanke bi se dalo iz zdravjeslovja (higijene) pončevati in v katerem obsegu? — Ž.: Statistika o ljudskem šolstvu na Kranjskem v šolskem letu 1890/91. — S. R.: Srednjeevropski čas. — Iz deželnega zbora. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeh. — Listnica uredništva.

Jan Amos Komenski.

(V spomin tristoletnice.)

Tukaj je pravi, resnični genij. Mož tisti, ki je vzvišen s svojimi znanostimi, zibajoč se visoko nad lastnino svoje učenosti; izišel je prvi iz tega morja suhoparnih besedij, ki je izustil prvi: najpreje stvar, potem šele beseda. Stvar naj se popred pokaže, potem šele imenuje.

„Da zamoremo ta genijalni izraz boljše razumeti, pomislimo le to, da se tekom dveh tisoč let po šolah ni učilo družega, nego čisto suhoparne besede“.

„Ob jednom tudi vemo, da je tisti, ki je to izrekel, bil velik mojster jezikov, stvaritelj lingvistike; on nam podaje vzgled v svoji knjigi „Janua linguarum“ za sorodnost jezikov in dokazuje, kako se jeziki drug v družega zlijajo, predelujejo, ter da si jih tem načinom laže in preje priučti deset, nego inače jednega“.

„Ali vender — vse svoje znanje previdno prikriva, kakor bi se zanj ne zmenil

veliko. Vedno ga pokriva, spravlja, čuva in opaža, ali istodobno si iz njega ustvarja vernega podanika. Na to si tudi sam ustvarja dete, ker vso svojo pozornost najpreje obrača na „čutila“, potem šele na „razsodek“. Otroku popred vse stvari pokaže, da jih ogleduje, tipa, voha in pozorno opazuje“.

„Najpreje zahteva istinitost, bistvo in čin, kasneje šele vzgled in pravilo“.

„Vse te primere, čine in predmete je treba spraviti v pravi red in sklad in sicer na lahek način — tako, kakor nam kaže sama priroda“.

„Sleharji učitelj si lahko sam naredi tak red! V tem mu priskoči na pomoč knjiga, ki podaje celo encyklopedijo slik, polno urejenih risarij, ki krepčajo, hrabré in napotujejo učitelja, zanimajo in učé deco. — knjiga, ki jo poznamo pod naslovom: „Orbis pictus sensalium“, 1658“. —

To so glavne misli učenega Francoza Ivana Micheleta o Amosu Komenskemu.

Nemec Karol Raumer piše v svoji zgodovini pedagogije o slovanskem pedagogu tako-le: „Komenski je velika in znamenita trpeča osoba. Pregnan, brez pravega domovja po svetu tavajoč med grozovito 30letno vojsko, ni obupal, temveč deloval stanovitno vedno na to, da bi se mladina vzgajala bolje in sicer po modrih in pametnih načelih. Njegovo neumorno delovanje in hrepenenje po boljši vzgoji zdrnilo je tiste može, ki so bili zavoljo slabih in hudih časov potrti, da so jeli vendar z zaupanjem delovati na to, da je „Bogu všečno generacijo mogoče le z modro in pobožno vzgojo doseči“. Adolf Tasse, učen hamburški učitelj matematike piše: „Po vseh deželah širne Evrope so se začeli gibati z naudušenjem za

izboljšanje uče po šolah. Če bi Komenski ne bil storil nič drugega, kakor da je vsejal seme v spodbujajoča srca vseh, — storil je že s tem dovolj“. Tako sodijo Nemci. —

Končaje ta spis o slavnem slovanskem pedagogu Janu Amosu Komenskemu izražam le srčno željo, da bi vsi slovenski učitelji po vzgledu J. A. Komenskega krepko in vstrajno delovali na polji narodne prosvete, spominjaje se zmirom izreka Komenskega: „**Le tisti narod je prvi, ki ima najboljše šole. K popolnšanju našega blagostanja vodi le jedna cesta: dobra vzgoja naše mladine**“. —

Večna slava slavnemu slovanskemu pedagogu **J. A. Komenskemu!**

J. Ravnikar. — Litiija.

Na katerih berilih II. in III. čitanke bi se dalo iz zdravjeslovja (higijene) poučevati in v katerem obsegu?

(Nadaljevanje.)

B. Tretje berilo.

Berilni spis 106.: „Toplota“ str. 111.
1. Vsebina: Viri toplote, kako nastane ogenj, korist in škodljivost ognja.

2. Obseg pouka: Toplota je vir življenja. Toplota privabi v zgodnji pomladi najrazličnejše cvetlice iz tal, ki so bile vsled zimskega spanja otrpnene, in vzbudi setev k rasti. A tudi ljudem in živalim podeli toplota novo radost, novo živahnost življenja. Starček, kakor tudi bolnik dobé zopet zgubljene moči, kadar pride toplota. So bolezni, ktere se dadó samo s toploto premagati, da, toplota je bistveni pogoj, da se zdravje zopet popravi. Ker se pa natorna t. j. solnčna toplota ne nahaja vselej in povsod, so si ljudje pripravili umetalno toploto. Oblačila, ogenj, tople jedi in pijače nam pomorejo do toplote. Če

hočeš zdrav biti ali zdravje zopet zadobiti, skrbi za toploto! Dober čist zrak, gibanje, delo in zdatna hrana so znotranji viri toplote, ki te varujejo prehlajenja. Čim čistejši je zrak, tem krepkejši je, tem bolj oživlja kri. Čim bolj se v zraku, če tudi v mrzlem giblješ, bodi si s hojo ali z delom, tem hitreje dihaš, tem večkrat se ti ponovi kri v pljučah in tem več toplote imaš v životu. Čim močnejša je hrana, tem krepkejša je tvoje telo, tem laže prenašaš najhujši mrz. Eskimovci, živeči v najmrzlejših krajih, bi vkljub vsej vtrjenosti ne mogli prenašati presilnega mraza, ki celo morje z ledom prevleče, ko bi ne živili najbolj mastnih jedij v veliki množici. Nasprotno pa je v hudem mrazu zelo nevarno preveč piti, ker pijanemu otrpnejo počutki in se zelo lahko prigradi, da v takem stanu zmrzne. Pa tudi prehuda